

YARIM EKMEK (1997) FAKİR BAYKURT (1929-1999)

Hakkında

Duisburg Üçlemesi'nin üçüncü ve son parçası olan *Yarım Ekmek* adlı roman Mart 1997'de kitap halinde yayımlanmıştır. Toplamda elli beş bölümden oluşan eserin her bir bölümü başlıklarla birbirlerinden ayrılmıştır. Anlatı zamanının eşsüremsel bir düzlemde ilerlediği eserde zaman zaman anlatıya açıklık getirmek ve onun derin anlamlarını anlaşılır kılmak için zamanda geriye dönüşler yapılır. Anlatının gerçek uzamı Duisburg'a bağlı Hochfeld mahallesidir. Fakat Sivas'ın Çeltik köyünden olan Acar ailesinin kısa süreliğine de olsa orada bulunduğu ve yeri geldikçe özellikle anlatının başkahramanının oraya değindiği de görülür. Anlatının geçtiği gerçek zaman 1980'li yıllardır ve Sıkıyönetim yasalarının yürürlükte olduğu dönemdir. Anlatı süresi ortalama olarak altı ay sürse de zamanda yapılan geriye dönüşlerin de hesaba katılmasıyla bu süre daha da uzatılabilir. Anlatının genel olarak ilahi bakış açısına sahip yazar-anlatıcısıyla ilerlediği görülse de bazı bölümlerde kahraman-anlatıcının sözü devraldığı görülür. Literatür Yayınları tarafından 2011 yılında yapılmış olan baskının arka kapağında eserin konusuyla ilgili şu ifadeler yer almaktadır: "Fakir Baykurt'un bu kitabında, Kezik, ve ailesini eksene yerleştirerek Almanya'daki Türklerin nasıl yaşadıklarını, sorunlarının neler olduğunu anlatıyor, üstelik aşkı, sevgiyi her satırda hissettirerek. Ayrıca, 80 İhtilali'nin Türkiye'de yarattığı çalkantılara, hiç yoktan verilen ölüm cezalarına, o dönemde yaşanan sosyoekonomik sıkıntılara da gerçekçi ve içten bir yaklaşımla değiniyor" (Baykurt 2011, Arka Kapak).

Özet

"Kocasını çok seven Kezik Acar, onu genç yaşta bir tren kazansında kaybedince üç çocuk ile kendi ayakları üzerinde durmak zorunda kalır ve geçici süreliğine Almanya'ya işçi olarak gelir. Yıllarca hiç şikâyet etmeden bir huzurevinde bulaşıkçı olarak çalışır ve çocuklarına bakar; ayrıca para biriktirip üç katlı bir ev satın alır. Hem ev satın alması hem de çocukların hayatlarını burada kurması sebebiyle temelli Almanya'ya yerleşmeye karar verir. Bu karar Kocasını Demiryolcu Mustafa'nın Türkiye'de kalan mezarının Almanya'ya getirilmesiyle tamamlanacaktır; amacı doğrultusunda çalışmalara başlayan Kezik Ana, hem Almanya'da hem Türkiye'de kendini türlü zorlukların beklediğinin farkındadır ama o hiçbir şeyden yılmaz. Öncelikle çocuklarını ikna edip Belediye Başkanı ile yaptığı görüşmelerle Almanya'da Müslüman Türklerin gömülmesi için yer ayrılmasını, daha sonra Türkiye'ye gidip akrabalarının gönlünü kırmadan mezarı açtırarak kemiklerin güvenli bir şekilde Almanya'ya ulaşmasını sağlar. Yazar, roman boyunca kemiklerin Türkiye'den Almanya'ya getirilmesini olay örgüsüne dönüştürür" (Çetin 2021, 129).

Kişiler

Kezik Acar Altmışlı yaşlarında olan anlatının kadın başkahramanı Duisburg'daki Yaşlılar Yurdu'nda bulaşıkçı olarak çalışmaktadır. Sivas'ın Çeltik köyünden olan Kezik Acar, eşi Demiryolcu Mustafa'yı bir tren kazansında kaybettikten sonra hem toplum baskısından kaçmak hem de yeni bir hayata başlamak amacıyla ilkökul bitirme sınavlarına girip başarılı olur ve çocuklarıyla birlikte Almanya'ya işçi olarak göç eder. Anlatının bilge tiplmesi tamamen olumlu özellikleriyle ön plana çıkar. Greimas'ın Eyleysel Örnekçesi'ne göre özne işlevine sahiptir.

Halil Acar Anlatıda yirmi dört yaşında olan ve üniversitede ekonomi okuyan erkek anlatı kişisi Kezik Acar'ın tek oğludur ve en büyük çocuğudur. Petra adındaki Alman bir sosyoloji öğrencisiyle evlilik dışı bir ilişki yaşamaktadır. Döneminin solcu Türk yazarlarından ve sanatçılarından oldukça etkilenmiştir. Bundan dolayı sürekli olarak işçi ve öğrenci eylemlerine katılır. Almanya'da ötekileştirilen ve vahşice sömürülen Türk işçilerinin bilinçlendirilmesinde rol oynamaya çalışır. Türkiye'deki siyasi yönetimi sürekli eleştirir ve oradaki gelişmeleri yakından takip eder. Başlangıçta annesinin Demiryolcu Mustafa'nın kemiklerini Almanya'ya getirme isteğine karşı çıksa da daha sonra bu konuda ona yardımcı olur. Anlatının norm anlatı kişilerinden biri olan Halil olumlu nitelikleriyle ön plana çıkar ve Greimas'ın Eyleysel Örnekçesi'ne göre yardımcı işlevine sahiptir.

Mahir Çelik Yirmi sekiz yaşlarındayken Almanya'ya göç etmiş olan İmam Mahir Çelik aykırı dünya görüşüyle ön plana çıkar. Yaşadığı dönemde güç kazanan Komünist, Sosyalist ve Anarşist ideolojileri benimseyen ve din sömürsüne karşı çıkan Mahir Çelik yazarın norm tiplerinden biridir. Tamamen olumlu nitelikleriyle ön plana çıkar ve Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesi'ne göre yardımcı işlevine sahiptir. Moers'deki bir kömür ocağında işçi olarak çalışan anlatı kişisi sendikal faaliyetlerin merkezindedir ve Almanya'daki Türk işçilerin hakları için mücadele verir.

Petra Halil Acar gibi bir üniversite öğrencisi olan Petra Alman vatandaşıdır ve sosyoloji okumaktadır. Halil Acar'la evlilik dışı bir ilişki yaşayan Petra, Acar ailesinin bir parçası olmuştur. Çoğu açıdan Türk geleneklerine entegre olabilmeyi başarmışsa da bazı gelenekleri ve anlayışları anlamakta zorlanır. Açık fikirli bir anlatı kişisi olan Petra Acar ailesine, özellikle Kezik'e, daima anlayışla yaklaşır ve toplumsal olaylarla yakından ilgilenir. Anlatıda adeta sağduyunun sözcülüğünü yapar. Olumlu kişilik tabiatı sayesinde kendisine Kezik Acar tarafından Fatma adı verilir. Almanya'daki eğitilmiş Türklerin Türkiye'ye geri dönmelerini ve toplumun ileriye götürülmesinde gerekli sorumluluğu almalarını bekler. Norm tiplerden biri olan Petra Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesi'ne göre yardımcı işlevine sahiptir.

Ayşe Acar Lise onuncu sınıfta öğrenci olan on yedi yaşındaki anlatı kişisi Kezik Acar'ın en küçük kızıdır. Ağabeyi Halil gibi kendisi de Detlef adındaki bir Alman gencine âşık olmuş ve gelecekte onunla birlikte bir hayat kurmanın hayalini kurmaktadır. Mercator Gymnasium'da okuyan Ayşe'nin okulunu bitirip tıp fakültesi okuyup doktor olması beklenmektedir. Fakat Almanya'daki Türklerin eğitim alanındaki başarısızlığı aileyi düşündürür. "Ayşe bir parça Almanlaşmış. Anası kızınca Ayşe'ye "integre köpek" (Baykurt 2011, 315) diyor. Anasına göre Gymnasium onu dandun yapmıştır ve nerede ne konuşulacağını bilmemektedir. Ana, ağabey baskısı ya da korkusu duymamış hiçbir zaman. Almanya'da Türk çocuklarının kolay kabul edilmediği Gymnasium'da okuyor. Anası, ağabeyi onunla gurur duyuyor. Tıp öğrenimi görmek istiyor. Fakir Baykurt'un romanlarında nadir olan bir tip, âşık genç kız tipi ortaya çıkıyor. Okul arkadaşı Alman Detlef'e âşık oluyor. Hemen içtenlikle bunu anasına ağabeyine açıyor" (Karabela (Şermet) 2007, 614).

Hacer Sarıkaya Sarıkaya ailesinin dramatik hikâyesi, ana anlatının yanında bir yan anlatı olarak ilerler. Hem *Yüksek Fırınlar* Hem de *Yarım Ekme* adlı romanlarda yer alan kadın anlatı kişisi, Sıkıyönetim tarafından tutuklanıp idama mahkûm edilmiş olan Adnan adlı oğlunu kurtarmaya çalışmaktadır. Oğlunu defalarca cezaevinde ziyaret etmiş ve onun en azından müebbet hapis cezası alması için Avukat Orçun'a yüklü miktarlarda para ödemişlerdir. Oğlunu kurtarmaya çalışan ve gözü sürekli yaşlı bir anne rolünde olan Hacer Sarıkaya anlatıda önemli bir yere sahiptir.

Anlatıda yer alan diğer anlatı kişilerinin isimleri şunlardır: İmam Abdullah, Detlef; Ayşe'nin Alman sevgilisi, Demiryolcu Mustafa Acar; Kezik'in merhum eşi, Emine Acar; Kezik'in kızıdır ve ortanca çocuğudur, Haydar; Emine'nin eşidir, Naciye; Celil'in büyük kızıdır, Ramiz; gümrük memuru, Hasan; Ramiz'in oğludur, Muhtar Burhan, Güssün, Saadet, Salim Sarıkaya; Hacer'in eşi, Adem Sarıkaya; Hacer'in küçük oğlu, Koca İbrahim, Frau Gören; Detlef'in annesi, Herr Gören; Detlef'in babası, Josef Krings; belediye başkanı, Gölcüklü Cemal; tır şoförü, Marion Hanım; Yaşlılar Yurdu'nun Müdürü, Yeşil Hüseyin; gömütçü, Çoban Hakkı, Ethemce'nin Osman, Selver; Cemal'in karısı, Lore Andechser, Karl Andechser, Gömütlük Müdürü vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Acarların Duisburg'a Yerleşmeleri Sivas'a bağlı Çelttek köyünde dünyaya gelmiş olan Kezik Acar, eşinin ölümünün ardından çocuklarıyla birlikte Almanya'nın Duisburg semtine bağlı Hochfeld mahallesine göç etmiş ve bulaşıkçı olarak çalışmaya başlamıştır. Ren Irmağı'nın sağında yer alan kent yıllar boyunca İngiliz ortaklığıyla kurulmuş olan bakır fabrikalarına ev sahipliği yapmıştır. Fabrikanın çıkardığı kirli dumanlar nedeniyle hava ve toprak oldukça kirlenmiştir. Bundan dolayı bölgede yaşayan yerliler evlerini terk edip başka yerlere göç etmiş ve Türkler bölgeye yerleşmeye başlamışlardır. Demiryolcu Mustafa'nın eşi olan Kezik Acar, Almanya'da çalışmaya başladığında bankadan kredi çekerek üç katlı bir ev satın almıştır. Fakat birkaç yıl sonra evin tarihsel değeri olduğu anlaşılır ve evin restorasyonu için Kezik Acar 120.000 mark ödenir. Almış olduğu yardım sayesinde Kezik Acar bankadan kredi de çekerek mülk sahibi olmuş olur.

Ailenin Genel Durumu Ailenin en küçük çocuğu olan Ayşe on yedi yaşına gelmiştir. Emine Ayşe'den bir yaş, Halil ise dört yaş büyüktür. Halil Petra adındaki Alman kız arkadaşıyla dost hayatı yaşamaktadır. İkililer birbirlerini iyice tanımadan evlenmek istememişlerdir. Kezik Acar onların bu

durumunu garipser. Zira memleketindeki kızların sevdikleri erkeklerle bir an evvel evlenmek istediklerini hatırlar. Çeltek'te yaşayan çiftlerin evlilik dışı ilişki yaşamaları neredeyse imkansızdır. Emine'ye Haydar'la evlenmiş ve iki çocuğu olmuştur. Sol dünya görüşüne sahip olan Haydar Almanya'daki işçi eylemlerine katılır, Türkiye'deki devrimci hareketleri destekler. Son on iki yıldır Ruhrort'taki Yaşlılar Yurdu'nda bulaşıkçı olarak çalışan Kezik Acar, deterjanlara karşı alerjisi olmasına ve sürekli gözünden yaş gelmesine rağmen işini bir gün bile aksatmamıştır. Kezik Acar da Emine gibi on yedi yaşlarında evlenmiştir.

Ailede Yaşanan Birliktelikler ve Ayşe'nin Detlef'e Âşık Olması Sivas'ın Çeltek köyünde yaşayan Kezik Acar, askerlik görevini yerine getiren Mustafa'ya âşık olur. Askerlik görevinin sona ermesinin ardından Mustafa Çeltek'te kalmaya karar verir. Annesi tarafından evlendirilmek istenmesi üzerine Kezik Acar'ın kendisine istenmesini söyler. Kezik Acar Mustafa'yla evlenir. Evlenmelerinin ardından Mustafa demiryollarında çalışmaya başlar ve o günden sonra Demiryolcu Mustafa olarak anılmaya başlar. Eşini kaybetmesinin ardından hiç evlenmemiş olan Kezik Acar, toplum baskısına dayanmadığı için yeni bir başlangıç yapmak amacıyla Almanya'ya işçi olarak göç eder. Oğlu Halil'in Alman bir kızla ilişki yaşadığını bilen ve bu konuda bazı kaygıları olan Kezik Acar, evin camından dışarıya baktığında Ayşe'nin Alman bir erkekle öpüştüğünü görür. Eve gelen Ayşe Kezik Acar'a Detlef'e âşık olduğunu açıkça çekinmeden söyler. Kezik Acar Ayşe'nin mutlu olmasını ister ve onu destekler. Ancak Kezik Acar Ayşe'den Detlef'le ciddi bir ilişki yaşamasını ister. Mercetor Lisesi'nde okuyan ikili birbirini çok sevmektedir. İkisi de onuncu sınıfa gitmelerine rağmen Detlef Ayşe'den iki yaş büyüktür. Sağlık sorunu yaşamış olan Detlef okula iki yıl ara vermek zorunda kalmıştır.

Adnan Sarıkaya'nın İdam Cezası Alması ve Halil'in Ayşe'nin Detlef'e Olan Aşkını Öğrenmesi Acar ailesinin komşusu olan Selim ile Hacer Sarıkaya çiftinin Adnan isimindeki oğulları Sıkıyönetim mahkemesi tarafından yargılanmaktadır. Öğrenci eylemlerine katılmış olan Adnan'ın dava süreçleri için avukata yüklü miktarlarda para ödenmektedir. Arabasını evin önüne park eden Halil, kız arkadaşı Petra'yla birlikte eve gelir. Ayşe Halil'e Detlef'ten bahseder ve onunla yaşadığı ilişkiyi açıkça dile getirir. Diğer Türk ailelerinin aksine Halil ile Kezik Ayşe'nin ilişkisi destekler. Halil Detlef'le tanışmayı ister ve Ayşe'ye toplum içinde hareketlerine dikkat etmesi gerektiğini söyler. Petra'yla evlilik dışı bir ilişki yaşayan Halil Ayşe'yi en iyi anlayan kişidir. Hacer Sarıkaya'nın diğer oğlu olan Âdem Melanie'yle evlenmiştir. Adnan'ın idam kararını öğrenmiş olan Hacer gözyaşları içinde Kezik Acar'la konuşmaya gelir.

Ayşe'nin Detlef'in Ebeveynleriyle Tanışması Detlef'e olan aşkıdan dolayı ders çalışmakta ve iş yapmaya odaklanmakta zorlanan Ayşe sürekli onu düşünür. Aile üyeleri Detlef'i kolayca kabullenmiştir. Çocuklarının yaşadıkları ilişkilerde ne kadar özgür olduklarını gören Kesik Acar kendi gençlik yıllarını ve sevdiği erkekleri düşünür. Dokumacı Tahir ve Mustafa'yla olan ilişkisini düşünür. Zamane gençlerinin geçmişe göre çok özgür olduklarını düşünür. Detlef'i görmeyi arzulayan Ayşe onun evine telefon eder ve annesi Frau Gören'le görüşür. Davet edilmesi üzerine Ayşe Detlef'i görmeye gider. Herr Gören ve Frau Gören çifti Ayşe'nin akşam yemeğine kalmasını ister. Gören çifti üzerinden Alman ailelerin müşterek hayatları, düzenlilikleri ve medenilikleri üzerinde durulur. Ayşe Kezik Acar'ı Görenlerle tanıştırmak ister. Görenler Ayşe'ye çok ilgi gösterir ve onunla yakından ilgilenirler.

Kezik'in Mustafa'nın Gömütünü Almanya'ya Getirtmek İstemesi Bir pazar sabahına Paulus Kilisesi'nin çan sesleriyle uyanan aile üyeleri, kahvaltı yapmak amacıyla bir araya gelmiştir. Sofranın hazırlandığı sıralarda aile üyelerinin arasına Detlef de dahil olur. Totensonntag gününde yakınlarının mezarlarını ziyaret eden Almanları seyreden Kezik Acar yaklaşık olarak yirmi yıl önce tren kazasında yitirdiği eşine özlem duyar. Yakınların mezarlarının ziyaret edilmesinin hem yaşayanlar hem de ölümler için önemli olduğunu dile getirir. Medeniyetin beşiği olarak kabul edilen Almanya'da bile insanlar yakınlarının mezarlarını ziyaret etmeye özen gösterirler. Aile üyeleri Detlef'i Ayşe'nin gelecekteki eşi olarak gördükleri için Türk adetlerini öğretmeye başlarlar. Detlef'in Kezik Acar'ın elini öpmeyi öğrenmesi bir tür eğlence haline gelir. Utangaç bir mızacı olan Detlef'in içten içe sıkıldığının anlaşılması üzerine onunla uğraşmaktan vazgeçerler. Neredeyse her gece Mustafa'yı rüyasında gören Kezik Acar, onun Çeltek'te huzursuz olduğuna inanır. İşleri ve eşleri Almanya'da olan çocuklarının Sivas'a geri dönmeyeceklerinden emindir. Bundan dolayı en azından önemli günlerde mezarının ziyaret edilmesi için Duisburg'a gömülmeyi ve eşini de Duisburg'a getirtmeyi ister. Yirmi dört yaşına gelmiş olan Halil sınavları ve işinden dolayı başka işlere zaman ayırmakta oldukça zorlanır. Fakat annesinin isteğini yerine getirmek için ailecek Yeni Gömütlük'e giderler.

Gömütün Getirilmesiyle İlgili Gömütlük Müdürüyle Görüşülmesi

Arabaya doluşarak Yeni Gömütlük'e gelmiş olan aile üyeleri bir yetkiliyle Sivas'taki cenazeyi Almanya'ya nasıl getirebilecekleri üzerine görüşmek isterler. Mezarlığın müdürü aile üyelerine cenazenin nerede olduğunu, hangi millete ve dine mensup olduğunu sorar. Cenazesi getirilmek istenen kişinin Müslüman bir Türk olduğunu öğrenmesi üzerine çok şaşırır. Petra müdüre durumu izah eder. Kezik Acar Mustafa'nın yirmi yıl önce gömülmüş olan cenazesini Almanya'ya getirtmek istediğini söyler ve onu gömecek bir yer gösterilmesini ister. Aile Birleştirme Yasası'yla canlı Türkleri bile Almanya'ya getirdiklerini kendisininse merhum eşini getirmek istediğini söyler. Zira çocuklarının Türkiye'ye geri dönmeyecek olmalarından dolayı kendisi de geri dönmeye karar vermiştir. Müdür Petra'ya Almanya'da Türklerin gömülebilecekleri bir mezarlık olmadığını ve getirilmesi istenen cenazenin nereye gömülebileceğini bilmediğini söyler. Müdür aile üyelerine bölgede faaliyet gösteren siyasilerle görüşmelerini önerir.

Gömütün Taşınması ve Yabancılarla Yapılan Evlilikler Konusunda Yakınlarla Konuşulması

Bunun üzerine Acarlar Hüttenheim'daki Monnesmein Demir Çelik Fabrikası'nda çalışan Çeltekli Celil'le görüşmeye karar verirler. Otodidakt bir karaktere sahip olan Celil Almancayı iyi seviyede öğrenmiş, işçilere ve hemşerilerine elinden geldiğince yardımcı olmaya çalışmaktadır. Çeltekli Celil'in evine varan Acarlar; Sultan, Elif, Koca İbrahim gibi hemşerileriyle hem cenaze hem de ikili ilişkiler üzerine konuşurlar. Çeltekli Türk erkeklerinin yabancı kadınlarla birlikte olmalarını yadırgamazken Türk kadınlarının yabancı erkeklerle birlikte olmalarını yadırgamaktadırlar. Fakat Kezik Acar onların bu görüşüne katılmaz. Bir Türk erkeği yabancı bir kadınla birlikte olabiliyorsa Türk kadını yabancı bir erkekle birlikte olabilmelidir. Mustafa'nın kemiklerinin Almanya'ya getirilmesi üzerine başka bir gün konuşulmasına karar verilir. Fakat Kezik Acar Alaaddin Hoca'yla Abdullah Hoca'nın toplantıya katılmalarını istemez.

Duisburg'a Müslüman Gömütlüğü Yapılması İçin Belediye Başkanıyla Görüşmeye Karar Verilmesi

Kezik Acar, Gymnasiumda okuyan kızı Ayşe'nin eğitimini tamamlamasını ve tıp fakültesine gitmesini ister. Fakat Kezik Acar Ayşe'den Gymnasiumda başarılı olduğunu ve tıp fakültesini bitirip doktor olmak istediğini kimseye söylememesini ister. Çünkü Kezik Acar Ayşe'nin diğer ailelerin ebeveynleri tarafından kıskanıldığına inanır. Ona nazar değmesini istemez. Çeltekli Celil'in ve diğer hemşerilerin katılacağı davet için hazırlık yapan Kezik Acar Emine'ye şarap almasını söyler. Konuklarını şarap olmadan ağırlamanın ayıp olacağını düşünür. Fakat Emine Kezik Acar'a artık Sivas'ta olmadıklarını ve kim ne istiyorsa onu içebileceğini söyler. Akşamın çökmesiyle birlikte konuklar teker teker Kezik Acar'ın evine gelmeye başlarlar. Konuklar Kezik Acar'a eşini düşlerinde görmeye devam edip etmediğini sorarlar. Kezik Acar eşini rüyalarında görmeye devam ettiğini söyler ve onun getirilmesiyle gelecekte ölecek olan Türklerin Almanya'da gömülebilmelerinin önünün açılacağını söyler. Devlet işlerinde ve özellikle bürokraside Almanların oldukça katı ve özenli oldukları konuşulur. Amaçlarına ulaşabilmek için azimli ve kararlı olmaları gerekmektedir. Neuer Friedhof'un müdürüyle görüşmüş olan aile daha yetkili bir isimle görüşülmesi gerektiğini söyler. Demiryolcu Mustafa'nın Almanya'ya nasıl getirilebileceği üzerinde fikirler üretilir. Konuklardan biri Duisburg Belediye Başkanı'yla konuşmayı önerir. Yaklaşık üç yıl önce Yaşlılar Yurdu'nda düzenlenen Goldenehochzeit'ta Belediye Başkanı'yla tanışmış olan Kezik Acar, onunla sohbet etmiş ve fotoğraf çekilmiştir. Evde toplanan grup belediye başkanıyla görüşmeye karar verir. Çeltekli arasında şarap, Türklerin Almanlarla evlenmeleri ve Demiryolcu Mustafa'nın Almanya getirilmesi üzerine konuşulur. Dahil oldukları yeni kültürel ortama uyum sağlamaya çalışan Çelteklilerden bazıları gelenekleri korumaya devam ederken bazıları da gereksiz tabuların yıkılması gerektiğini savunur.

Belediye Başkanı'ndan Randevu Alınması ve Duisburg'da Zaman İçinde Yaşanan Değişimler

Ertesi sabah Petra'yla Emine Belediye Başkanı'ndan randevu almaya çalışırlar. Fakat belediye başkanının sekreteri uzun bir süre Çeltekliyle randevu vermez. Kendilerine Belediye Başkanı'nın iş görüşmesinde, iş gezisinde ya da bir etkinliğe katılmış olabileceği söylenir. Uzun çabalar sonucunda Petra'yla Emine Belediye Başkanı'ndan randevu almayı başarırlar ve yarın 16:00'a randevu verilir. Ertesi gün belediye binasının önüne gelen ve Çeltekli hemşerilerini bekleyen Kezik Acar Duisburg'un yıllar içinde ne kadar değiştiğini düşünür. Devlet olarak Almanya'nın halkına oldukça önem verdiğini ve onları rahat ettirmek için elinden geleni yaptığını düşünür. Yıllar içinde yaşadıkları kentte köklü gelişmeler ve değişimler olmuştur. Yeni fabrikaların, atölyelerin, işletmelerin, konutların ve ulaşım ağlarının yapılmasıyla kent büyümüş ve nüfus artmıştır. II. Dünya Savaşı'nın ardından gösterdiği özveriyle kalkınmayı başarmış olan Almanya'nın geldiği nokta Kezik Acar'ı hayrete düşürür. Çeltekli belediye binasına gelmeleriyle başkanın makamına çıkılır. Kısa bir beklemenin ardından sekreter onları başkanın odasına kabul eder.

Gömüt Konusunun Mecliste Görüşülmesine Karar Verilmesi ve Krings Tarafından Türklere Sorulan Sorular Cecetini ilikleyerek konuklarını karşılayan Belediye Başkanı Josef Krings, Çeltekliileri oturtur ve onlara kahve ikram eder. Fakat bazı Çeltekliilerin oruçlu olduklarını görür. Bunun üzerine Belediye Başkanı Çeltekliilere neden bazılarının oruç tutup bazılarının tutmadığını sorar. Josef Krings Kezik Acar'ın mezarlıkla ilgili talebini dinler. Ardından konuyu gelecek meclis toplantısında gündeme taşıyacaklarını söyler. Josef Krings Çeltekliilere baskı altında oldukları için intihar eden Türk kızlarıyla ilgili bazı sorular sorar. Kezik Acar Josef Krings'in iddiasını kabul eder ve sitemine hak verir. Fakat Çeltekliilerin de zaman içinde değiştiğini ve ailede en çok kendi çocukları tarafından baskı gördüğünü söyler. Belediye Başkanı Josef Krings Çeltekliilere çocukları anaokulundan itibaren okutmalarını ve onlara Almancayı iyi öğretmelerini tavsiye eder. Zira o dönemde Almanya'da yaşayan Türklere en çok uyum sorunu yaşamaktadırlar. Josef Krings tarafından çok hoş bir şekilde ağırılanan Çeltekliiler tatmin olmuş bir halde oradan ayrılırlar. Konuyla ilgili mecliste düzenlenecek olan oturuma seyirci olarak davet edilirler.

Belediyeden Haber Gelmemesinin Beklenmesi En yakın zamanda toplanacak olan meclisin vereceği karar Çeltekliiler tarafından epeyce merak edilir. Daha önce minareli cami yapımına karşı çıkmış olan faşist grupların bu girişime de engel olacakları düşünülür. Halil Kezik Acar'a Demiryolcu Mustafa'nın kemiklerini Almanya'ya getirtmenin daha zor olacağını söyler. Ertesi sabah Yaşlılar Yurdu'nda bulaşık yıkarken oturumun ne zaman düzenleneceğini merak eden Kezik, belediyeye gidip durumu öğrenmek için Papatya Marion'dan iki saatliğine izin ister. Fakat Papatya Marion, yerine kimseyi geçiremeyeceği için Kesik Acar'a izin vermez. Yıllarca emek verdiği kurumdan iki saat izin alamamış olan Kezik Acar çok öfkelenir. Alerjisi olmasına rağmen yıllarca yurdun bulaşıklarını yıkamış ve bir gün bile işten kaytarmamıştır. Suratı asık bir halde eve dönen Kezik Acar çocuklarına ve gelinlerine durumu anlatır. Bir süredir belediyeden haber gelmemiş olması üzerine Kezik Acar belediyeye telefon etmeye karar verir. Fakat Kezik Acar'a bir süre daha beklemesi tavsiye edilir. Fakat Kezik Acar hem Türkiye'deki hem de Almanya'daki devlet dairelerinde takip edilmediği sürece hiçbir işin halledilemeyeceğini söyler.

Görüşülecek Gündem İçin Tarih Verilmesi Ertesi gün Papatya Marion, izin vermediği Kezik Acar'dan özür diler. Papatya Marion'u affeden Kezik Acar yeniden işine dört elle sarılır. Daha sonra belediyeye gider ve sekretere oturumun ne zaman düzenleneceğini sorar. Sekreter Kezik Acar'a konunun unutulmuş olduğunu ve Belediye Başkanı'na gündemin hangi gün görüşüleceğini soracağını söyler. Binadan ayrılmak üzere olan Josef Krings'le karşılaşan Kezik Acar gündemin yarın saat 14:00'da görüşüleceğini öğrenir. Aile üyeleri konuyla ilgili mecliste ne karar alınacağını merak eder.

Belediye Meclisinde Gömütlüğün Yapımına Onay Verilmesi Ertesi sabah işten izin alıp belediye meclisine gelen Kezik Acar'ın yolu güvenlik görevlileri tarafından kesilir. Güvenlik görevlileri meclis oturumunda mezarlıklarla ilgili herhangi bir konunun görüşülmeyeceğini ve davetli listesinde adının da bulunmadığını söyler. Fakat ilgili mercilerle yapılan telefon görüşmelerinin ardından Kezik Acar içeriye kabul edilir. Belediye Başkanı Josef Krings Duisburglu çocukları mecliste düzenli olarak ağırlayıp onların oturumları izlemelerini sağlamaktadır. Çeltekliilerin göstermiş olduğu ilginin azlığı Kezik Acar'ı oldukça rahatsız eder. Çocukların eğitimiyle ilgili görüşülen konunun ardından Müslüman Türk mezarlığı konusu tartışmaya açılır. Hristiyan Demokratlar, Yeşiller ve SPD mensupları konuyu görüşürler. Solcu partiler Türk işçilerin haklarını savunurken sağcı partiler sessiz kalırlar. Türk çocuklarının daha iyi bir geleceğe sahip olabilmeleri için Almanca öğrenmelerinin gerekliliğine değinilir. Zira Almancayı iyi bir seviyede öğrenmeden iyi bir eğitim alabilmeleri mümkün değildir. Yapılan oylama sonucunda gündem kabul edilir. Belediyenin en yakın zamanda ilgili kurumlarla iletişime geçeceği ve mezarlığın yapımına başlanacağı söylenir. Alınan kararlar birlikte Acar ailesi rahatlamıştır. Fakat Çeltekliilerin ilgisizliği ve sorumsuzluğu Kesik Acar'ı rahatsız etmiştir.

Gömütün Nasıl Getirileceğinin Konuşulması ve Gömütlüğün Ne Zaman ve Nereye Yapılacağına Merak Edilmesi Mustafa, Ayşe ve Murat adlı torunlarıyla ilgilenen Kezik Acar onlara kişisel temizliklerine önem vermeleri gerektiğini söyler. Çocukları tarafından küçük görüldüğünü ve onların kendisiyle dalga geçtiklerini düşünen Kezik Acar bu duruma isyan eder. Kezik Acar ailesinin diğer üyelerinin de cenazenin Almanya'ya getirilmesi konusuna kendisinin vermiş olduğu kadar önem vermelerini bekler. Yaşadığı üzüntüden ve verdiği emeklerden bahseder. Halil Kezik Acar'a neredeyse her konuda hak verse de kemikleri Almanya'ya getirmenin çok zor olacağını söyler. Kezik Acar Halil'e, denemeden sonucun ne olacağını bilemeyeceklerini, elinden geleni yapmasını ve başarısız olunması durumunda başka bir yola başvurabileceklerini söyler. Yeni neslin sorumsuzluğu ve umursamazlığı onun içten içe üzülmeye sebep olur. Halil Kezik Acar'a fevri davranmamasını, sakince düşünmeleri

gerektiğini ve tatil zamanı babasının kemiklerini aldırmanın yolunu aramanın daha doğru olacağını söyler. Israrlarıyla çocuklarını bezdirmek ve onların evi terk etmelerine sebep olmak istemeyen Kezik Acar Halil'i onaylar. Fakat ertesi gün Kezik Acar iş çıkışında belediyeye gider ve sekreterle görüşür. Sekreter Kezik Acar'a dilekçenin altı gün önce Gömütlükler Müdürlüğü'ne gönderildiğini söyler. Sonucu ya da başvurunun hangi süreçte olduğunu öğrenmek isteyen Kezik Acar Gömütlükler Müdürlüğü'nün nerede olduğunu sorar. Sekreter müdürlüğün numarasını bulur, bir kağıda yazar ve onu Kazık Acar'a verir.

Gömütlüğe Yer Tahsis Edilmesi ve 1 Mayıs'ta Yaşananlar Nisan ayına sarkmış olan sürecin sonunda Duisburg'un ücra bir köşesindeki otoban kenarına gömütlük için küçük bir tarla tahsis edildiği öğrenilir. Bunun üzerine aile üyeleri gömütlük yapılacak alanı görmeye giderler. Kezik Acar; kendisi, eşi ve çocukları için gömütlükten yer beğenmeye çalışır. Fakat bunun için henüz erken olduğunu düşünerek bu girişiminden vazgeçer. Müslüman mezarlığının nasıl yapılması gerektiği araştırıldıktan sonra proje ihaleye çıkarılacak ve en uygun teklifi veren şirket gömütlüğü yapacaktır. Kezik Acar Demiryolcu Mustafa'nın kemiklerini hemen alıp gömmek ister. Fakat Halil Kezik Acar'a ancak tatil döneminde memlekete gidebileceklerini, yani temmuz ayına kadar beklemeleri gerektiğini söyler. Kezik Acar, bir süre önceden bavulları hazırlamak ve memleketten hediye olarak neler getirileceğine şimdiden karar vermek ister. 1 Mayıs günü geldiğinde Acar ailesi gösterilere katılır. Onlara özellikle emekten ve işçiden yana hemşeriler de eşlik ederler. Türk İşçi Sendikası Başkanı konuşma yapar ve Türkiye'deki eylemlerin devlet tarafından sert bir şekilde bastırılmasını eleştirir. Bazı Türk işçiler başkana hak verirken bazıları onun ülkesini yabancılara şikâyet ettiğini düşünür. 1 Mayıs'ın Komünist bayramı olduğunu düşünen kişiler gösterilere katılmamışlardır. Sarı entarisi ve elindeki levhayla yürüyüş yapan Kezik Acar, eşini Almanya'ya getireceği günü sabırsızlıkla beklemektedir.

Kezik Acar'ın Batıl ve Din Sömürüsüyle Yüzleşmesi Duisburg'un imamı Abdullah Hoca Acarları ziyaret eder. Eskiden rakı içen, saz çalan ve dansöz oynatılan eğlencelerde gününü gün etmiş olan Abdullah Hoca yaşı ilerledikçe dinen tutuculaşmıştır. Almanya'daki ilk yıllarında Krefeld'de imamlık yapmış olan Abdullah Hoca sonraki yıllarda Duisburg'a yerleşmiştir. Türklerin Komünistler ve Hristiyan mezhepleriyle fazla içli dışlı olup geleneklerini ve kültürlerini unutmalarını istemeyen Abdullah Hoca Kezik Acar'la konuşma gereği duymuştur. Abdullah Hoca Kezik Acar'a 1 Mayıs'ın Komünist bayramı olduğunu ve Müslüman Türklerin Komünist bayramlarında yer almamaları gerektiğini söyler. Kezik Acar Abdullah Hoca'ya 1 Mayıs'ın Chicago'da katledilen işçileri anmak için düzenlendiğini ve daha sonra İşçi Bayramı'na dönüştüğünü söyler. Kezik Acar Müslümanları Hristiyanlaştırmak isteyen mezheplerin temsilcilerine de halihazırda bir tanrıya inandıklarını ve din değiştirmeyeceklerini söyleyerek geri çevirdiklerini ifade eder. Abdullah Hoca'nın mesnetsiz ve uygunsuz ithamlarına nazikçe cevap veren Kezik Acar onun görüşlerine katılmadığını ima eder. Ayrıca Abdullah Hoca, Duisburg'da Müslüman gömütlüğü yaptırmak isteyen Kezik Acar'a karşı çıkar. Zira kıyamet günü kafirlerle imanlıların coğrafyalara göre ayrılacağını Almanya'da gömülen Müslümanların dindaşlarından ayrı kalacaklarını söyler. Kıyamet günü Müslümanların Hristiyanların sırasında yer alacaklarını söyler. Fakat Kezik Acar Abdullah Hoca'nın iddialarını gülünç bulur. Kezik Acar'a göre kıyamet günü toprağın altına gömülen bedenin hiçbir öneminin kalmayacağını ve ruhların saf tutacağını söyler. Ayrıca tanrının dünyayı Müslüman ya da Hristiyan toprağı olarak ikiye ayırmadığını düşünmektedir. Dolayısıyla Kezik Acar Abdullah Hoca'nın endişelerini gülünç bulur fakat onu kırmamaya özen gösterir.

Türkiye'de ve Almanya'da Yaşanan Siyasi Sorunlar Emine'nin eşi Haydar'ın askerden döneceği günde bütün komşular tebrik etmek ve geçmiş olsun dileklerini iletmek için Acarların evine gelirler. Tutuklu oğlu Adnan'ın idam edileceğini düşünen Hacer üzgün bir halde Acarlarla görüşür. Askerlik yaptığı dönemleri düşünen Haydar en çok yoğun bir şekilde Anti-Komünist propagandaya maruz kaldıklarını ve Komünist düşüncenin terörizmin kaynağı olduğunun anlatıldığını aktarır. Türkiye'deki bütün solcu örgütler terörist kabul edilir ve bunların Avrupa'daki merkezleri üzerine bilgi edinilir. Almanya'da işçi olan Haydar bu konuda sorgulanacağını düşünmüş olsa da aklına gelen başına gelmemiştir. Daha önce Rheinhausen Krupp'ta bilgisayar denetçiliği yapmış olan Haydar işine geri dönüp dönemeyeceğini merak eder. Zira fabrikanın yarısı Çinlilere satılmış ve Çinliler fabrikadaki birçok parçayı ülkelerine kaçırmışlardır. Alman hissedarlardan zaman içinde birçok işçinin işten çıkarılacağı duyulur. Bahsi geçen bölgeyi her ne kadar SPD yönetiyor olsa da zor durumda kaldıklarında onların da sermayedarlardan yana tavır aldıkları görülür. Her fabrikaya yüzde onluk yabancı işçi alımına izin veren kanun aracılığıyla Alman işçilere gözdağı verilir. Haydar, yakın zamanda bilgisayar teknolojisi sayesinde insan emeğine daha az ihtiyaç duyulacağını söyler.

Emine'yle Haydar'ın Evliliği ve Çeltek'e Yolculuk Henüz Haydar'la Emine'nin tanışmadığı zamanlar Johanne Oma; Thomas adındaki soydaşıyla Emine'yi evlendirmek istemiştir. Fakat Haydar Emine'yi gördüğü gün âşık olmuş ve hem sazi hem de sözüyle onu tavlamaı başarmıştır. Evlenmiş olan çiftin ilerleyen yıllarda iki çocuğu olmuştur. Yakın geçmişte Çeltekli kadınların kendi istedikleri kişilerle evlenmeleri mümkün değilken zaman içinde Almanya'ya yerleşen Çeltekli kadınların evlenecekleri erkeği kendilerinin seçtiği görülür. Yeni bir ortama ve kültüre uyum sağlamaya devam eden Çeltekliilerin hayatına birçok yenilik girer. İlerleyen günlerde Acar ailesi yol hazırlığını tamamlar ve Celil'le birlikte yola çıkarlar. Zaman zaman direksiyonun başına geçen Petra'ya Kezik Acar gıpta eder. Türk kızlarının da Alman kızları gibi eğitim almış olmalarını diler. Avusturya, Yugoslavya ve son olarak Bulgaristan'a gelen grup sınır kapısına ulaşır. Sınırdan geçen Acarlar uzun bir yolculuğun ardından Çeltek köyüne varırlar.

Kezik'in Mustafa'nın Gömütünü Ziyaret Etmesi Çeltek köyüne varmasıyla birlikte Acar ailesi ilk iş olarak Çeltek gömütünü ziyaret eder. Eşi Demiryolcu Mustafa'nın mezarının başına gelen Kezik Acar onunla dertleşmeye başlar. Çocuklarının, gelinlerinin ve damatlarının durumlarından bahseder. Almanya'da ne iş yaptığına ve orada hayatını nasıl sürdürdüğüne değinir. Josef Krings'le görüşmüş olan Kezik Acar Duisburg'un Walsum muhitinde yapılan mezarlıktan yer satın aldığını ve Mustafa'nın kemiklerini oraya götüreceğini söyler. Tren kazasından dolayı eşini erken yaşlarda kaybetmiş olan Kezik Acar ona doyamamıştır. Çocuklarının sevgilileriyle mutlu olduklarını gördükçe eşini hatırlamaktadır. Mustafa'yı çok özlemiş olan Kezik Acar kemiklerini kendi elleriyle temizleyip Duisburg'a götüreceğini söyler. Hayata çok erken veda ettiğini düşündüğü eşine sitem eder.

Kezik Acar'ın Muhtar Burhan'la Görüşmesi ve Almanya'ya Geliş Hikâyesi Çeltek'in en görkemli evine sahip olan Muhtar Burhan'la görüşmeye karar veren Kezik Acar onun evine gider. Muhtar Burhan'ın ataları toprak ağası olmamalarına rağmen yerel halkın saygısını kazanmış tüccarlardır. Kezik Acar'ın köye döndüğünden haberdar olan Muhtar Burhan onun köyü nasıl terk ettiğini hatırlar. Fakiri, yetimi ve düşkününü elinden geldiğince daima korumuş ve kollamış olan Kezik Acar, eşinin kaza sonucunda ölmesinin ardından tamamen duygusallaşmıştır. Eşinin ölümünün ardından Çeltek'te daha fazla kalmamaya karar vermiş olan Kezik Acar, üç çocuğuyla birlikte Almanya'ya gitmeye karar vermiştir. Almanya'ya gidebilmek için ilkokul diplomasına sahip olması gereken Kezik Acar, İlköğretim Müdürü Sadak'la görüşmüş ve bitirme sınavlarına girip diploma almaya hak kazanmıştır. Burhan'la Güssün Kezik Acar'ı çok candan ve samimi bir şekilde karşılar. Kendilerine getirilmiş olan hediyeler için teşekkür ederler. Burhan Kezik Acar'a Çeltek'te çok şeyin değiştiğini, çiftçiliğin öldüğünü ve ülke ekonomisinin her geçen gün kötüye gittiğini söyler. Ülkenin en varıl kişilerinin Almancıların olduğunu söyler. Burhan Kezik Acar'dan fırsatını bulması halinde kendisini de Almanya'ya aldırmasını ve kendisine orada iş bulmasını ister. Kezik Acar Burhan'a konuyla ilgileceğini söylese de içinden Almanya'da yaşamanın ve çalışmanın ne kadar zor olduğunu dile getirir.

Çeltekliilerin Geri Kalmışlığı ve Göç Etme İstekleri Daha sonra Halil Petra'ya bostanları gezdirmek ister. Kezik Acar Halil'e onay verir ve Petra'ya her yeri göstermesini söyler. Ona göre sağlıklı bir ilişki sürdürmenin altın kurallarından biri gezmek ve yeni yerler görmektir. Çeltek'e geldikten üç gün sonra Petra da yerliler gibi giyinmeye başlamıştır. Halil'le birlikte bağları ve bostanları gezmeye başlarlar. Oldukça güzel bir coğrafyası ve iklimi olan ülke insanının nasıl bu kadar geri ve fakir kalmış olduğu sorgulanır. Güneşi zor gören ve oldukça verimsiz toprakları olan Almanya'nın Türkiye'den daha gelişmiş bir ülke olmasına hayret eder. Anadolu halklarının yüzyıllarca sömürüldüğüne, uyutulduğına ve bilerek geri bırakıldığına kanaat getirir. Ülkenin eğitimli ve aydın kesiminin halkı bilinçlendirme konusunda önemli görevleri vardır. Hamdi Enişte'nin bağına giren ikili birkaç salkım üzüm koparıp onları tarım ilaçlarından arındırmak için akarsuya giderler. Irmağın kenarında Abdullah adlı bir gençle karşılaşan ikili onun uzak akrabalarından biri olduğunu öğrenirler. 1959 doğumlu olan Abdullah Almanya gitmenin, bir işe girip birkaç yıl para biriktirmenin ve orada evlenip köyüne geri dönmenin hayalini kurmaktadır. Bundan dolayı Abdullah Halil'den Almanya'da iş bulup oraya yerleşebilmek için yardım ister. Halil Abdullah'ı eve davet eder ve akşam vakitlerinde oturup daha rahat bir şekilde konuşabileceklerini söyler.

Demiryolcu Mustafa'nın Kemiklerini Çıkarma Girişimleri İlerleyen günlerde Kezik Acar Muhtar Burhan'la Mustafa'nın kemiklerini Duisburg'a götürmek üzerine görüşür. Kezik Acar Mustafa'nın akrabalarının bu girişime karşı çıkacaklarından endişe eder. Fakat Muhtar Burhan Kezik Acar'a bunun endişelenecek en son şey olduğunu zira akrabalarının Mustafa'nın mezarıyla hiç ilgilenmediklerini söyler. Fakat Muhtar Burhan Mustafa'nın mezarını kazdırma ve kemiklerini başka bir ülkeye gömdürmeye izin verme yetkisinin olup olmadığını sorgular. Çünkü ülkede askeri darbe gerçekleşmiş

ve sıkıyönetim kanunları yürürlüktedir. Fakülteli Süleyman'la Öğretmen Nurettin'in tutuklandığından ve uzun süredir onlardan haber alamadıklarından bahseder. Ancak Muhtar Burhan Kezik Acar'a yardım edeceğini ve elinden geleni yapacağını söyler. Eve dönen Kezik Acar Halil'e mezarı kazdırmak ve kemikleri çıkarmak istediğinden bahseder. Kezik Acar Ethemce'nin Osman'la Gulük Hakkı'nın mezarı kazabileceklerini söyler. Kişi başına 20 mark vermenin (Yirmi bin lira) fazlasıyla yeterli olacağını düşünür. Kezik Acar ikiliyle görüşür. Lakin ikili inandıkları batıl inançlardan dolayı mezarı kazamayacaklarını ve tanrı tarafından cezalandırılacaklarını düşünürler. Üstüne üstlük Kezik Acar konunun gizli tutulmasını istemiş olmasına rağmen Mustafa'nın kemiklerinin çıkarılacağından bütün köy halkı haberdar olur.

Çeltekliilerin Gömüt Açtırma Konusuna Tepki Göstermeleri Ardından Kezik Acar, daha açık bir dünya görüşüne sahip olduğuna inandığı Gömütçü Yeşil Hüseyin'le görüşür. Fakat Hüseyin Kezik Acar'a zaman içinde köyde çok şey değiştiğini, insanların her geçen gün daha da bağımlaştığını, dedikoducu olduğunu ve maddiyatçı söyler. Sıkıyönetim tarafından cezalandırılacağını ve mezar açtırmanın dinen caiz olduğunu düşünen Hüseyin Kezik Acar'ın isteğini yerine getiremeyeceğini söyler. Zira köyde yaşayan bir kişinin yaptığı hatadan bütün köyün sorumlu tutulduğunu söyler. Fakülteli Süleyman'la Öğretmen Nurettin'in tutuklanmasının ardından bütün köyün adı çıkmış ve yerliler devlet memurları tarafından önyargıyla karşılanılmaktadırlar. Aynı zamanda Hüseyin Kezik Acar'a Osman'la Hakkı'nın Mustafa'nın mezarını açtırmak istediklerini bütün köye yaydıklarından ve bu durumdan herkesin haberdar olduğundan bahseder. Kimseye güvenemeyeceğini anlayan Kezik Acar büyük hayal kırıklığına uğrar.

Mustafa'nın Kemiklerinin Gizlice Çıkarılması Eve dönüp yaşananları ailesine anlatan Kezik Acar'a Halil bir öneride bulunur. Bütün köye Mustafa'nın mezarını açtırmaktan vazgeçtikleri haberini yayacaklarını ve birkaç gün bekledikten sonra gece yarısı mezarı kendilerinin açıp kemikleri alacaklarını söyler. Kezik Acar Halil'e hak verir ve onun önerisini kabul eder. Sabah saatlerinde Celil'le Sultan'ı misafir eden Acarlar Yeşil Hüseyin'in de bütün konuşulanları köylülere anlattığını ve köylüleri Acarlara karşı kıskırttığını öğrenirler. Acarların Almanya'da çok iyi bir hayat yaşadıklarını sanan Çeltekliiler içten içe onlara karşı düşmanlık besler. Kezik Acar Celil'e Mustafa'nın mezarını açtırıp kemikleri almaktan vazgeçtiklerini söyler. Ardından köyün genç imamıyla görüşür. Isparta'da İmam Hatip Okulundan mezun olmuş olan imam mezarın kırk yıl açtırılmayacağını, kabir sorgusuna kadar meleklerin mezarın başında nöbet tuttuklarını söyler. Hocanın söylediği şeylerin birer safsatadan ibaret olduğunu bilmesine rağmen Kezik Acar, dikkatleri üzerinden çekmek için onun sözlerini onaylar. İki üç gün sonra teyze oğlu Cevdet ve Çörçil Mehmet'le görüşen Halil onlardan mezarın açılmasına yardım etmelerini ister. Diğer Çeltekliiler gibi düşünmediklerini söyleyen ikili aileye yardım etmeyi kabul eder. Bunun üzerine gece vakitlerinde mezar kazılır ve kemikler çıkarılır. Eşinin kemiklerini bez ve fırçayla temizleyip torbaya yerleştiren Kezik Acar oldukça duygulanır. Cevdet'le Mehmet ikilisi emeklerinin karşılığında aileden para yerine hatıra olarak kullandıkları Alman yapımı fenerleri isterler.

Acar Ailesinin Köyden Ayrılması Ertesi sabah Kezik Acar'la Petra (Fatma), mezarın açılıp kemiklerin alındığının anlaşılmasında için onun üstüne çiçekler ekerler. Kahvehaneye uğrayan Halil'e Mustafa'nın mezarını ne yapacakları sorulur. Halil Kezik Acar'ın mezarı açtırmaktan vazgeçtiğini ve hocaların bunun dinen uygun olmadığını söylediklerini söyler. Yerliler ailenin almış olduğu karara katıldıklarını dile getirirler. Eve döndükten sonra son defa gizlice merhum eşinin kemiklerini temizleyen Kezik Acar, onları beze sardıktan sonra torbalara yerleştirir. Bir an önce köyden ayrılıp Duisburg'a doğru yol almaya karar verirler. Muhtar Burhan'la görüşen aile üyeleri iyiliklerinden dolayı ona teşekkür ederler. Muhtar Burhan Acar ailesine son bir iyilikte daha bulunmak ister. Onlara Sirkeci gümrüğünde çalışan Ramiz'in uzak akraba olduğunu, yük taşımacılığında önemli kararlar alabildiğini ve onun kendilerine yardımcı olabileceğini söyler.

Kemiklerin Almanya'ya Tırla Taşınması İçin Ramiz'le Anlaşılması Arabaya doluşup yola çıkılmasının ardından Halil Kezik Acar'a iyi bir haber vereceğini söyler. Halil Ramiz'in oğlu Hasan'ı Eğitim Enstitüsü'nden tanır ve onun mektubunu babasına götüreceklerini söyler. Yolculuk sırasında köye yakın olan gölde dinlenilir ve yüzülür. Birkaç saat süren yolculuğun ardından İstanbul'a varılır. Sirkeci'ye varan aile Ramiz'i kolayca bulur. Kente taşınmış olmasına rağmen Türkmen geleneklerini hiçbir zaman unutmamış olan Ramiz Acarları oldukça sıcakkanlı ve samimi bir şekilde karşılar. Gümrük memuru olan Ramiz elde ettiği kazanç sayesinde birkaç yıl içinde apartman diktirmiş ve oturduğu evin altına kasap, manav, yoğurtçu ve yumurtacı dükkanları açtırmıştır. Fakültede okurken öğrenci eylemlerine katıldığı için tutuklanmış olan Hasan'ı cezaevinden çıkarmayı başarmıştır. Konuklarını evinde ağırlayan Ramiz aileye kemikleri nasıl Almanya'ya götüreceklerini anlatır.

Bürokratik süreçlerden dolayı yurt dışından ülkeye çeşitli ürünler sokmak isteyen kişiler gümrük memurlarına rüşvet vererek yorucu süreçlerden kurtulurlar. Bu sayede Ramiz kısa sürede ciddi miktarda sermaye biriktirmiştir. Ramiz Kezik Acar'a bir tır şoförüyle anlaşıp mühürlenmiş konteynırlardan birine kemikleri kutu içinde kolayca Almanya'ya götürebileceklerini söyler. Bu sayede yıllarca sürebilecek bürokratik işlemlerden kurtulacaklardır. Ramiz yalnızca insanlara yardımcı olmak için yasalara karşı hareket eder. Yaptığı iyiliğin karşılığında insanlar zorla ona para verirler. Gümrükçü Ramiz oğullarını Almanya'ya göndermeyi çok ister. Geçmişte kendisi de Almanya'ya işçi olarak gitmeye niyetlenmiş fakat bu arzusu gerçekleşmemiştir. Acarlara şaka yollu oğullarını Almanya'ya götürüp isteyene satmalarını söyler. Ayşe'nin bir sevdiğinin olduğunu anlar ve ona destek olur. Oğlunu hapisten kurtarmak için ne kadar çok çaba sarf ettiğine değinir. Petra konuklara kahve ikram eder. Özel anlar fotoğraflar ve topluca bir hatıra fotoğrafı çekilir.

Kemiklerin Tıra Yüklenmesi ve Almanya'ya Doğru Yolculuk Sabah vakitlerinde Gümrükçü Ramiz, Almanya yolculuğuna çıkmadan önce Acar ailesine İstanbul'u gezdirmek ister. Fakat Halil Ramiz'e yollarının çok uzun olduğunu ve hafta başında işe başlamaları gerektiğini söyler. Acar ailesini İstanbul'da kısa bir tur atma konusunda ikna eden Ramiz işyerini telefonla arar ve biraz gecikeceğini söyler. Gölcüklü Cemal'in tırıyla Almanya'ya götürülmesine karar verdikleri kemikleri koliye yerleştirip iyice bantlarlar. Kolinin üzerine gerekli notlar düşüldükten sonra arabaya yüklenir. Sultanahmet'i gezen aile ikinci vakitlerine doğru yola çıkmak için arabaya biner. Koli tıra yüklenir ve ardından yola çıkılır. Edirne'ye varan aile üyeleri Selimiye Camii'ni görür. Birkaç defa önünden geçtikleri fakat hiç gezmeye fırsat bulamadıkları tarihi mimariyi gezmeye karar verirler. Edirne'nin meşhur yağurdandan da yiyip yola devam ederler. Gezmeye ve değişik yerler görmeye fırsat bulamadıklarını fark eden aile üyeleri bundan sonra daha fazla gezip yeni yerler görmeye karar verirler. Türkiye yolculuğu onlar için oldukça etkili bir deneyim olur. Almanya yolculuğu sırasında geçecekleri önemli yerleri mümkün olduğunca görerek ilerlemeye karar verirler. Sofya'da dinlendikten sonra yeniden yola çıkan aile Yugoslavya'nın dağlık ve engebeli yollarından geçerler. Bir dinlenme noktasında Malatyalı Hasan'la tanışan aile üyeleri onun pasaportunu ve arabasının evraklarını çaldığını öğrenirler. Yugoslav polisiyle tartışmış olan Malatyalı Hasan ne yapacağını bilememektedir. Halil Hasan'a Zagreb Konsolosluğuna gitmesini ve oradan alacağı belgeyle yoluna devam edebileceğini söyler. Kendi evraklarını çaldırmaktan endişe eden aile üyeleri arabada nöbetleşerek durmaya karar verirler. Essen'de maden işçisi olarak çalışan Hasan'ın yıllar içinde kemikleri kısalmıştır. Onun durumuna üzülen aile gerekli yerleri arayıp ailesini ve işyerini durumdan haberdar edeceklerini söyleyip yola eder. Avusturya'ya varmadan Gölcüklü Cemal'in tırını gören aile üyeleri kemiklerin akıbetini merak ederler. Kendi aralarında gümrük memurları tarafından sorgulandıklarını ve onlara kemiklerle ilgili uydurma bir hikâye anlattıklarını düşünerek eğlenirler. Avusturya sınırını geçen aile Almanya'ya yaklaşmış olmanın verdiği rahatlıkla bir yerde dinlenmeye karar verir. On sekiz yaşına basar basmaz Ayşe ehliyet alacağını ve Detlef'le özellikle Türkiye'yi gezeceğini söyler.

Acarların Duisburg'a Varmaları Uzun bir yolculuğun ardından Avusturya sınırını geçen aile bir otelde dinlenip doyumevinde karınlarını doyurmaya karar verir. Son birkaç gün boyunca araba kullanmış olan Halil günleri şaşırma noktasına gelmiş ve gerçeklikle olan bağlantısı zayıflamıştır. Yarının cumartesi olacağını sanan Halil işe geç kalacağı için endişelenir. Fakat yemek yenilen lokantada karşılaştığı kişilerden günlerden Perşembe olduğunu öğrenmesi üzerine rahatlar. Zira yarının Cuma olduğunu söyleyen aile üyelerine inanmamıştır. Halil'le diğer aile üyeleri Malatyalı Hasan'ın Konsolosluktaki işlerini halletmeye karar verir ve biraz daha etrafı görerek yolculuğa devam etmeye karar verir. Daha sonra Lore ile Karl Andechser'de mola veren aile üyeleri işletmenin sahibi olan Lore'un eşini kaybettiğini ve onun ölümünün ardından hiç evlenmediğini öğrenirler. Kezik Acar Lore'un hikâyesini kendisinininkine benzetir. Yeniden yola çıkılması üzerine Ayşe Halil'e Tuna'nın mı yoksa Ren'in mi daha büyük olduğunu sorar. Almanya sınırından geçerken arabanın dikkatlice aranmış olmasından dolayı sinirlenmiş olan Halil Ayşe'nin sorusuna alaycı bir cevap verir. Küçümsenmesi ve aşağılanması karşısında Ayşe Halil'le konuşmamaya karar verir. Fakat Detlef'i arayabilmek için bir yerde durmaları gerektiğini hatırlayınca vermiş olduğu sözden pişman olur. Fakat ilerleyen saatlerde iki kardeş barışır. Halil Ayşe'den özür diler ve Ayşe de onu affeder. Duisburg'a varılmasıyla birlikte Ayşe telefonun çaldığını duyar ve Detlef'in kendisini aradığından oldukça emindir. Telefonun diğer tarafındaki kişi Detlef'tir ve Ayşe'yi görmek için babasıyla birlikte onların evine gelecektir.

Duisburg'daki Hısımlarla Görüşmeleri Ayrı kaldıkları süre boyunca annesi ve kardeşlerini çok özlemiş olan Emine onların geri dönüşü şerefine güzel bir sofraya hazırlar. Aile Çeltek'in son durumundan, yerli halktan ve ülkenin genel durumundan bahseder. Halkın bilinçsizliği ve üst sınıflar

tarafından acımasızca sömürülmeleri onları çok üzmüştür. Daha kötüsü de halkın arasında yaşanan ayrımlar ve kavgalardır. Eşinin kemiklerinin akıbetini merak eden Kezik Acar, onları taşımayı kabul etmiş olan Gölcüklü Cemal'e para vermedikleri için pişman olur. Zira onun gümrükte sıkıntı yaşayabileceğini ve rüşvet vermek zorunda kalabileceğini düşünürler. Ayrıca hiçbir karşılık ödemedikleri için Gölcüklü Cemal'in kemikleri bir nehre atabileceğini düşünürler. Malatyalı Hasan'ı hatırlayan Halil, Essen'deki derneği arayıp onun durumunu haber verir. Dernek yetkililerinden Hasan'ın çalıştığı madeni arayıp onun durumunu haber vermelerini ister. Celil'in Almanya'ya gelmesini ve son haberleri ondan almayı beklerler. Bir süre sonra Detlef babasıyla birlikte ailenin evine gelir ve Ayşe'yle hasret giderir. Kezik Acar Demiryolcu Mustafa'nın kemiklerine bir an önce kavuşmayı ve onu yeni gömütüne gömmeyi ister.

Kemiklerin Gelmesinin Beklenmesi ve Neo-Naziler Celil'in sınırı geçtiğini ve birkaç saat içinde evine varacağını haber alan aile Hüttenheim'a gitmeye karar verir. Fakat Halil, son günlerde Hamburg'da Neo-Naziler tarafından düzenlenmiş olan eylemlerden dolayı endişelidir. Halil Kezik Acar'a endişesinden bahseder. Fakat Kezik Acar Neo-Nazilerin vizyonunu ve misyonunu anlamakta zorlanır. Türklerin Almanların alması gereken işleri aldıklarını, onların ulusal ve kültürel bütünlüğü bozduklarını düşünen Neo-Naziler Türkleri sokak ortasında vurmaya ve öldürmeye başlamışlardır. Öğrendiği şeyler üzerine Kezik Acar Almanya'ya gelmiş ve evle gömüt satın almış olmaktan pişmanlık duyar. Fakat Halil sorunun kendilerinde olmadığını ve kendilerinin yanlış bir şey yapmamış olduğunu söyler. Neo-Nazilik gücü elinde bulunduran kesimin işsiz ve niteliksiz kesimi aldatma ve kullanma yollarından biridir. Hüttenheim'a varılmasının ardından aile Celil'le görüşür. Gümrükçü Ramiz Celil'e Mustafa'nın kemiklerini Almanya'ya gönderdiğinden hiç bahsetmemiştir. Celil Mustafa'nın kemiklerinin Gölcüklü Cemal'in tırında olduğunu aileden öğrenir. Celil aileye kemiklerin durumunun ne olduğunu öğreneceğini söyler. Celil, Ramiz'in Almanya'ya gelmek isteyen büyük oğlunu kızı Naciye'yle evlendirmeye niyetlidir. Fakat Kezik Acar Celil'e Ramiz'in durumunun iyi olduğunu, oğlunun Almanya'ya gelmek için Naciye'yle evlenmeye ihtiyacının olmadığını ve Naciye'nin istediği kişiyle evlenmesi gerektiğini söyler. Türk kızlarının baskı altında tutulmalarından, alınıp satılmalarından ve sömürülmelerinden bıkmıştır. Artık Türk kızlarının evlenecekleri kişileri seçme konusunda özgür olmaları gerektiğini söyler.

Türklerin Dazlaklara Karşı Örgütlenmeleri ve Tırın Yola Çıkması Aradan geçen beş günün ardından Kezik Acar Halil'e Mustafa'nın kemikleriyle ilgili herhangi bir haber alıp almadığını sorar. Ailenin Türkiye'den ayrılmasından altı gün sonra tırın yola çıkacağını söylediğini annesine hatırlatır. Oğlunun verdiği cevaptan hoşlanmayan Kezik Acar onun konuyu yeterince önemsemediğini düşünür. Dışarı çıkıp derneğe doğru ilerleyen Halil bakır fabrikasının önünden geçerken onun Afrika'ya taşınacağını ve İngiliz ortakların hisselerini sattıklarını öğrenir. Makinelerin çoğalmasıyla birlikte zaman için işten çıkarmaların artacağı da öngörülür. Patronların Dazlakları desteklediğini bilen Türkler örgütlenmeyi daha da güçlendirmeyi düşünür. Özellikle Alman demokratlarla ve solcularla bir araya gelinmelidir. Telefonla Kezik Acar'ı arayan Ramiz tırın yola çıktığını ve beş gün sonra Almanya sınırından geçeceğini söyler. Tırın Almanya'ya vardığı gün Gölcüklü Cemal onları arayıp geldiğini haber verecektir. Oğullarını Almanya'ya gönderip okutmak ve Hasan'ı Naciye'yle evlendirmek isteyen Ramiz Kezik Acar'a bu konudan bahseder. Aynı zamanda Hasan'ın yeniden devrimci öğrencilerle bir araya gelmesinden endişe etmektedir. Kezik Acar Ramiz'e Naciye'yi köye getirmenin ve ikilinin orada görüşmelerini sağlamanın daha mantıklı olacağını söylese de Ramiz oğullarını göndermekte ısrar eder. Herne ve Oberhausen'deki faaliyetlerini arttırmış olan Dazlaklara karşı önlem almak isteyen Türkler örgütlenmeyi genişletmeyi ve Almanlarla bir araya gelmeyi planlarlar. Fakat Dazlakları büyük sermayedarlar desteklerken solcu örgütlerin arkasında yalnızca küçük bir emekçi azınlık vardır. Ekonomi okuyan Halil ve Sosyoloji okuyan Petra Türk kadınının ve insanının durumu hakkındaki görüşlerini paylaşırlar. Mahir Hoca onların yumuşak eleştirilerini kabullenmez ve din istismarı nedeniyle Türk toplumunun yüzyıllarca geri bırakıldığını söyler. Aileyle yakınları piknik yapmak için bir araya gelir. Piknik yapmaya gittikleri yerde mezarlığın tamamlanmış olduğunu hatta birisinin gömülmüş olduğunu görürler. Fakat henüz mezar taşı yapmayı bilmeyen şirketler gömütün başına taş yerine tahta yerleştirmiştir.

Mustafa'nın Duisburg'a Gömülmesi ve Adnan'ın İdam Edilmesi Günün ağarmasıyla birlikte işe veya okula gidecek olan aile üyeleri duş almak için sıraya girerler. Sırasını beklerken Türkiye dergisi okuyan Halil, ülkede her şey yolundaymış gibi yapılan haberlere çok öfkelenir. Bir süre sonra telefon çalar ve telefona Halil cevap verir. Almanya sınırını sorunsuz bir şekilde geçmiş olan Gölcüklü Cemal Düsseldorf'ta buluşmayı ve kemikleri orada teslim etmeyi önerir. Fakat Halil Cemal'e aile üyelerinin oraya gelmesinin imkânsız olduğunu söyler ve kutuyu eve getirip getiremeyeceğini sorar. Adresi

öğrenmesinin ardından Cemal evin yolunun üzerinde olduğunu ve kutuyu bırakabileceğini söyler. Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından cezası onaylanmış olan Adnan'ı kurtarmak için yeni çözüm yolları aranır. Petra Sarıkaya ailesine Amnesty International'a başvuru yapabileceklerini ve avukatın üst mahkemelere başvuru yapabileceğini söyler. Sarıkaya ailesi idam cezasını müebbet hapse çevirebilmek için elinden geleni yapmaktadır. Fakat Avukat Orçun tarafından sürekli kandırıldıklarını ve sömürüldüklerini düşünürler. Kutunun gelmesiyle birlikte Kezik Acar kemikleri teker teker yeniden temizler ve merhum eşiyile konuşur. Onu ne kadar özlediğini ve ölümünün büyük bir haksızlık olduğunu dile getirir. Eşinin erken ölümünden dolayı içten içe tanrıya öfkeli. Demiryolcu Mustafa'yı Mahir Çelik'in defnetmesine karar veren Kezik Acar, cumartesi günü saat 13:30'da cenaze töreninin yapılmasına karar verir. Bütün tanıdıklarını hatta belediye başkanını dahi törene davet eder. Basının da davet edildiği törende Belediye Başkanı Josef Krings bir konuşma yapar ve Türk-Alman dostluğu üzerine bir söylev gerçekleştirir. Ardından evde tertiplenen ziyafette yemekler yenir ve şaraplar içilir. Hacer ile Salim Sarıkaya çiftinin oğlu Adnan'ın idamına engel olunamaz. Onun ölümüyle birlikte özellikle Hacer olmak üzere bütün aile yıkılır. Fakat diğer oğulları olan Âdem başarılı biri olur. Melaine ve Oma Johanna'nın desteğiyle iyi yerlere gelir.

Temalar

Kimlik On yedi yaşındayken Demiryolcu Mustafa'yla evlenmiş olan Kezik, birkaç yıl sonra eşini kaybetmesinin ardından çocuklarına daha iyi bir gelecek sağlamak ve toplum baskısından kurtulmak için işçi olarak Almanya'ya göç eder. Almanya'da büyüyüp orada eğitim alan Halil, Emine ve Ayşe adlı anlatı kişileri hem Türk hem de Alman kültürünün birer sentezi haline gelirler. İlkokul, lise ve üniversite düzeylerindeki eğitimlerini Almanya'da almış olan anlatı kişileri Alman kimliğine entegre olmayı büyük ölçüde başarmışlardır. Fakat ailenin büyüklerinden öğrendikleri etnik kültürlerini de benimserler. Anlatı boyunca Almanlar ve Türkler arasındaki kültür çatışması aşırı ve derinlemesine bir şekilde olmasa da yansıtılır. Çocuklarının Almanya'da eğitim almış olmaları ve sevdikleri kişilerin Alman olmalarından dolayı Türkiye'ye geri dönemeyeceğini anlayan Kezik Acar, tamamen Almanya'ya yerleşmeye karar verir. Fakat geride bıraktığı önemli değerleri de Almanya'ya getirmek ister. Petra Almanya'da eğitim alan Türklerin ülkelerine geri dönüp halkın bilinçlenmesinde sorumluluk almaları gerektiğini düşünür. "Yabancı bir çalışma dünyasında, yabancı bir toplumsallık içerisinde Türk insanının yurdundan taşıdığı kültür değerleri ile orada karşılaştığı değerler sistemi bu romanda bir kadının yaşadığı çatışma ile örneklendirilmiş. Romanda temel çatışma bir kadının Alman ve Türk toplumuna karşı olduğu gibi çocuklarını da karşısına alarak yürüttüğü kültürel bir çatışmaya dayanır" (Karabela (Şermet) 2007, 605).

Nesil Anlatının eşsüremsel düzlemde ilerlediği zamanda altmışlı yaşlarında olan Kezik'in Halil adlı oğlu yirmi dört, Ayşe adlı küçük kızı on yedi yaşındadır. Çocuklarının Almanya'da sahip olduğu özgürlüklerle dolu ortamı gözlemleyen ve onların bu ortamda nasıl geliştiklerini izleyen Kezik, kendi gençlik dönemleriyle onlarınkini kıyaslar. Halil, Alman asıllı sevgilisi Petra'yla evlilik dışı bir birliktelik yaşamaktadır. Küçük kızı Ayşe'ye Detlef adlı Alman gence âşık olur ve hiç çekinmeden ona beslediği duyguları aile üyelerine anlatır. Kezik Acar'ın çocukları Almanya'daki diğer Türk ailelerin çocuklarına göre daha serbest ve özgürce yaşamaktadır. Zira Kezik Acar onların kararlarına mümkün olduğunca az müdahale eder. Fakat bu durum zaman zaman Kezik'le çocukları arasında bir nesil çatışması yaşanmasına sebep olur. Kezik Acar çocuklarını zaman zaman sorumsuzlukla ve aşırı rahatlıkla suçlarken çocuklar da onu tutuculukla suçlar. "Yarım Ekmek'te Kezik Acar'la çocukları arasında yaşanan değerler çatışmasına yönelik nesil çatışması söz konusudur. Yarım Ekmek'te Kezik Ana ve çocukları inanç duyduğu değerler açısından çatışırlar. Kezik Ana yıllar önce ölmüş ve kemik olmuş kocasının varlığını her şeyin üstünde tutar. Çocuklar için ise bu o kadar da önemli değildir. Zaman zaman bunu ifade eden Kezik Ana çatışmayı büyütmemek için geri adım atar" (Karabela (Şermet) 2007, 625).

İnanç Baykurt'un neredeyse bütün romanlarında işlenen inanç temasında din sömürüsü ve batıl inançlar üzerine odaklanır. Yirmi yıl önce Çeltek köyüne gömdüğü eşini Duisburg'da yapılacak Müslüman gömütlüğüne getirmek isteyen Kezik Acar bu konuda ciddi girişimlerde bulunur. Kezik Acar'ın eşinin kemiklerini Almanya'ya getirtme girişimlerine ilk önce bölgede yaşayan bazı imamlar karşı çıkarlar. İmam Abdullah Hoca Kezik Acar'a Müslümanların Hristiyan topraklarına gömülemeyeceğini söyler. Zira kıyamet günü Hristiyan topraklarına gömülen Müslüman ruhların yollarını kaybedeceklerini ve dindaşlarının sırasını bulamayacaklarını iddia eder. Çeltek köyüne gidildiğinde kimse mezarı kazımak istemez. Zira gömütü kazmaları istenen kişiler tanrı tarafından cezalandırılacaklarını düşünürler. Çeltek'te yaşayan Gömütçü Hüseyin gömütün kırk yıl boyunca

melekler tarafından korunduğunu ve kabir sorgusu yapılanı kadar gömütün taşınamayacağını söyler. Kezik Acar'ın isteği yüzünden tanrı tarafından cezalandırılacağını düşünen yerliler içten içe ona öfkelenirler. Batıl inançlar ve hurafeler anlatıdaki köylülerin hayatlarının merkezindedir. Bu yüzden özgürlükleri ciddi şekilde baskılanır.

Aile “Aile kavramının en çok ön plana çıktığı roman *Yarım Ekmek*'tir. Almanya'ya göçmüş Acar ailesinin reisi sayılan dul Kezik Acar, çocuklarını bir arada tutma çabası gösterir roman boyunca. Ayrılığa tahammülü olmayan Kezik, ölen kocasının kemiklerini bile Almanya'ya getirerek aile mezarlığına koyar. Romanın her yerinde çocukları ile güzel diyalogları göze çarpar. Ancak Almanya'daki çarpık aile sistemi kendisini de korkutur. Çünkü oğlu Halil ile Alman Petra nikahsız yaşarlar. Kızı Ayşe ise Alman Detlef'e âşık olmuştur. Tutucu bir aile görüntüsü vermeyen, köydeki yaşamlarından tamamıyla uzaklaşmış olan Acar'lar, birbirlerine saygı duyduklarını söyleyerek yaşamlarını devam ettirirler. Hatta Detlef ile öpüşen Ayşe'yi abisinin uyarma şekli Türk aile yapısına uymamaktadır” (Yıldız 2008, 169-170). “Fakir Baykurt'un romanlarında önemli yeri olan çekirdek aile dağılma görüntüsü ile okura sunulur. *Yarım Ekmek*'te Almanya ortamında Kezik Ana'nın gözü gibi korumaya ve dağıtmamaya çalıştığı kızları, damatları, oğulları ve gelinlerinden müteşekkil geniş aile birliği Kezik Ana'nın olağanüstü çabalarıyla bir arada tutulur” (Karabela (Şermet) 2007, 625-626).

Sevgi On yedi yaşında evlenmiş ve evlenmesinin üzerinden birkaç yıl sonra eşini kaybetmiş olan Kezik Acar onu asla unutamamıştır. Rüyalarında düzenli olarak eşini görür ve ondan uzak kaldığı için vicdan azabı çeker. Fırsatını bulur bulmaz eşini Almanya'ya getirmeye söz vermiş olan Kezik Acar en sonunda bu konuda ciddi girişimlerde bulunmaya başlar. Bürokratik, toplumsal ve inançsal bütün engelleri aşarak eşinin kemiklerini Duisburg'a getirir ve göstermiş olduğu çabalar sayesinde yapılmış olan Müslüman gömütlüğüne eşini defneder. Kezik Acar'ın gömütünden çıkarılan eşinin kemiklerini özenli bir şekilde temizlediği ve onunla dertleştiği kısımlar oldukça dokunaklıdır. Eşini hiçbir zaman unutamamış ve onu daima sevmiş olan Kezik Acar eşinin cenazesini geride bıraktığı için pişmanlık yaşar. Fakat en sonunda onun kemiklerini Duisburg'a getirip Müslüman gömütlüğüne defnetmeyi başarır. Demiryolcu Mustafa'nın kemiklerinin Duisburg'a gömülmesi Acar ailesinin tamamen Almanya'ya yerleştiğinin en önemli göstergesidir.

Yabancılaşma 1960'lı yıllardan itibaren Türkiye'den Almanya'ya işçi olarak göç etmeye başlamış olan kişilerin ortak öyküsü anlatılmaktadır. 1980'li yıllarda geçtiği anlaşılan anlatıda yer alan Türk işçi anlatı kişileri en ağır ve en zor işlerde çalıştırılırlar. Deterjan pirillerine alerjisi olmasına rağmen Kezik Acar, Yaşlılar Yurdu'nda bulaşıkçı olarak çalışmaktadır. Acar ailesinin Yugoslavya'da tanıştığı Malatyalı Hasan maden ocağında çalışmaktadır ve basınçtan dolayı kemikleri küçülmüştür. Ağır sanayinin faaliyette olduğu bölgelerde yaşayan Türk işçiler sağlıksız ortamlarda yaşayıp çalışırlar. Emeğine yabancılaşmış olan işçiler en temel haklarını kazanabilmek için mücadele ederler. Baykurt'un *Yarım Ekmek* adlı romanındaki anlatı kişileri olumlu ve etkindirler. Emek sömürsüne karşı bir araya gelmiş olsalar da koşullar hala onların aleyhine işlemeye devam etmektedir. Türkiye'deki Türkler Almanya'dakilerin oldukça iyi durumda olduklarını düşünürler. Fakat hayat Almanya'daki Türk işçiler için de oldukça zordur. “Çalışma şartlarından dolayı sağlığı bozulan Kezik Acar da çürümenin, yozlaşmanın yuvası olarak görülen tüm insani edinimlerini yok sayan kapitalist bir ortamda kaybolup gider. Çünkü kapitalizm işçi sınıfının anlam düzenini yapaylaştırarak, kargaşa tohumları eker ve biçimsel olarak onları tabi kılmaya çalışır. İçinde bulunduğu olumsuz olan şartlarda her edinimi ile kendini yeniden var etmeye çalışsa da Kezik Acar, adaletsiz yoz düzenin despotik ve yıkıcı tavrına maruz kalır, emeğiyle yaşamı ve kendisi üzerinde dönüştürücü bir güç olamaz” (Akar 2010, 76).

Çatışma Ana anlatının yanında ikincil bir anlatı olarak Adnan Sarıkaya'nın öyküsü annesi Hacer ve babası Salim tarafından ilerlemektedir. Sarıkaya ailesi Almanya'ya göç ederken Adnan adındaki oğullarını eğitime devam etmesi için Türkiye'de bırakmışlardır. Fakat ailenin Almanya'ya göç etmesinin ardından Adnan devrimci örgütlere katılıp eylemlerde yer almıştır. Dönemin Sıkıyönetim Mahkemeleri tarafından idama mahkûm edilen Adnan'ı annesi ve babası kurtarmak için elinden geleni yapar. Üst mahkemelere başvurulur ve Avukat Orçun'a neredeyse servet akıtılır. Fakat bütün çabalara rağmen Adnan kurtulamaz ve idam edilir. Devrimci gençlerle işbirlikçi hükümetler arasında yaşanan çatışma ikincil bir anlatı olarak roman boyunca ilerler. Bunun haricinde Almanya'da yaşayan Türkler de sağcı partiler ve Neo-Nazizmi benimsemiş Dazlaklarla uğraşmaktadırlar. İşsiz Almanlara verilmesi gerektiğini düşündükleri işlerin Türklere verildiğini düşünen Dazlaklar kanlı eylemler düzenlerler. Fakat aslında onlar da toplumun üst sınıfları tarafından kullanılmaktadırlar. Almanya'nın sağ partileri toplumdaki farklılıklardan yola çıkarak değişik kesimleri birbirlerine düşman etmektedirler. Almanya'ya göç etmiş olan Türklerin kendilerini Dazlaklardan korumak için örgütlenmeye çalıştıkları görülür.

Kişi İncelemesi

Kezik Acar (Açık/Sosyal) Altmışlı yaşlarında olan anlatının kadın başkahramanı Duisburg'daki Yaşlılar Yurdu'nda bulaşıkçı olarak çalışmaktadır. Sivas'ın Çeltek köyünden olan Kezik Acar, eşi Demiryolcu Mustafa'yı bir tren kazasında kaybettikten sonra hem toplum baskısından kaçmak hem de yeni bir hayata başlamak amacıyla ilkokul bitirme sınavlarına girip başarılı olur ve çocuklarıyla birlikte Almanya'ya işçi olarak göç eder. Anlatının bilge tiplmesi tamamen olumlu özellikleriyle ön plana çıkar. Greimas'ın Eyleysel Örnekçesi'ne göre özne işlevine sahiptir. "Yazarın ana olma özelliğini ön plana çıkardığı Kezik Ana, ailesini çekip çeviren, bir arada tutmak için çaba harcayan, mücadelecisi, tuttuğunu koparan biridir (Şermet, 2007: 607). Kocasını yıllar önce ölmüş olmasına rağmen ona ve onun hatıralarına hâlâ saygı ve sevgi duymaktadır. Evi satın aldıktan sonra yaptığı ilk şey Demiryolcu Mustafa ile evlendikleri sırada çekilen bir fotoğrafı çoğaltıp evin birkaç duvarına asmak olur. Onu o kadar sevmektedir ki onu düşünmediği onun yanında olduğunu hissetmediği tek bir an yoktur; kocasının mezardan çıkarılan kemiklerini okşayıp hasret giderecek kadar çok özlemiştir" (Çetin 2021, 130). "Yarım Ekmek romanının baskın karakteri Kezik Acar bütünleştirici bir aile anası olarak karşımıza çıkar ve son ana kadar ailesindeki bu özelliğini korur. Eşinin kemiklerini Almanya'ya getirme kararlılığı ile başlayan eser bu kararlılığın olumlu sonuçlanması ile son bulur. Çocukları tarafından da son ana kadar hep saygı duyulan kişi olmuştur" (Yıldız 2008, 130).

Coşkun Heyecan bir mizaca sahip olan Kezik Acar, zaman zaman vermiş olduğu aşırı tepkiler nedeniyle "Deli" lakabını almıştır: "Boyu biraz kısa, kendi yuvarlakça olduğu için köyde bir ara Tosba Kezik taktılar adını. Ama Duisburg'da Deli Kezik bilinir. Er lağabıyla çağırıldığından, yurttan, burada dümdüz adını söyleyen yoktur. Arada tepesinin taşı atınca kendi de Tosba Kezik diye azarlar kendini" (Baykurt 2011, 13).

Duygusal İnce düşünceli ve nazik bir tiplemedir: "Yıllar yılı çok dar bir cirmin içinde bulaşık yıkamaktan, bol makarna, börek yemekten şişmanlamıştı. Ara sıra, "Kapkalın oldum! Yalnızca içimde duygularım ince kaldı! deyip çocukları güldürür" (Baykurt 2011, 40).

Vefalı Başkalarından gördüğü iyiliklerin kıymetini bilir ve vefalıdır: "Kezik, çok öncelerdeki atalar gibi tahta kaşıkla yemeyi seviyor. Avrupa'nın burasında yenilikleri kendine göre kapıp dururken, eskinin alışkanlığını da sürdürüyor. Gocunmuyor bundan. Daha rahat oluyor diye yer sofrada yemeyi seviyor arada" (Baykurt 2011, 266).

Aşık Merhum eşini çok sevmektedir. Onu hiç unutmamıştır ve ölümünün ardından bir daha hiç evlenmemiştir: "Kartondan ince, kağıttan kalın bir düzlemin üstünde iki insan el ele tutmuş, bir sürü bilinmeyenle dolu geleceğe kocaman gözlerle bakıyor. Kezik, Mustafa'dan daha sıkı kavramış elindeki eli. Hiç bırakmayacak gibi" (Baykurt 2011, 8).

Kararlı Eşinin cenazesini Duisburg'a getirmek konusunda oldukça kararlıdır: "Silip paklayıp naylon çuvala koyacak, alıp getirecek kemiklerini! Koyu gölgeli at kestanelerinden birinin altına koyacak. Yarım ev yeri genişliğinde, yeşil çimenli bir köşe bulacak. Sağ yana demiryolcu Mustafa'yı koyacak, sol yana kendi uzanacak" (Baykurt 2011, 63).

Romantik "Ben düşten türeden uykuları temelli zıyan ettim. Aldıracağım dedin, söz verdin, aldırılmıyorsun deyip duruyor. Seni kandırmıyorum Mustafa, aldıracağım diyorum. Ne zaman diyor. Hemen olmuyor, her işin kendine göre bir zorluğu var! Bu işin de zorluğu çok! Almanya'da başka işlerin hızı iyi ama bizim işler yavaş. Almanya'yı sen bilmiyorsun a Mustafa! Bana diyor: Öyleyse bırak gel, Almanya'sı batsın!.." (Baykurt 2011, 100).

Sitemkâr Çok erken yaşlarda hayata gözlerini yummuş olan eşine sitem eder: "İşte bunlarla sardın beni!" Okşadı kemikleri. Ne kadar az sürdü ama? Yoksa günaha mı giriyorum bunu sormakla? Kaç yıldır yapayalnızım şu dünyanın üstünde. Bana bu haksızlığı yapana, yaptırana günah yazılmaz mı? Günahlar hep bize mi? Kim istediyse, bu günah değil mi? Bunun cezası yok mu?" (Baykurt 2011, 322).

Samimi Kezik Acar lafını sakınmaz ve insanlarla gönülden konuşur: "Âdet değilse, elimi kolumu bağlayıp oturacak mıyım? Biz yaparız âdet olur. Hırsızlık yapıyor değilim. Açık açık söyleyerek, kocamın gömütünü Duisburg'a taşımak istiyorum. Biz dönüp köye, onun yattığı yere

gitsek, taşımazdım; ama madem gitmiyoruz, öyleyse taşıyacağız. Ne demişler: Koca ağaç dalıyla gürler!” (Baykurt 2011, 39).

Halil Acar (Açık/Sosyal) Anlatıda yirmi dört yaşında olan ve üniversitede ekonomi okuyan erkek anlatı kişisi Kezik Acar'ın tek oğludur ve en büyük çocuğudur. Petra adındaki Alman bir sosyoloji öğrencisiyle evlilik dışı bir ilişki yaşamaktadır. Döneminin solcu Türk yazarlarından ve sanatçılarından oldukça etkilenmiştir. Bundan dolayı sürekli olarak işçi ve öğrenci eylemlerine katılır. Almanya'da ötekileştirilen ve vahşice sömürülen Türk işçilerinin bilinçlendirilmesinde rol oynamaya çalışır. Türkiye'deki siyasi yönetimi sürekli eleştirir ve oradaki gelişmeleri yakından takip eder. Başlangıçta annesinin Demiryolcu Mustafa'nın kemiklerini Almanya'ya getirme isteğine karşı çıksa da daha sonra bu konuda ona yardımcı olur. Anlatının norm anlatı kişilerinden biri olan Halil olumlu nitelikleriyle ön plana çıkar ve Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesi'ne göre yardımcı işlevine sahiptir. “Kezik'in oğludur. Halil Alman kızıyla birlikte yaşamaktadır. Resmi nikah kıydırmamışlardır. Deneme aşamasındadırlar. 24 yaşındadır. Halil annesinin kemikleri Türkiye'den getirme işine karşı çıkar, olmayacağını söyler. Fakat kemikleri getirmek için de Türkiye'ye gider. İşçi eylemlerine, gençlik hareketlerine katılıp, destek vermektedir” (Yanardağ 2005, 441).

Sitemkâr Eşinin kemiklerini Almanya'ya getirmek isteyen annesinin ısrarları onu çok yorar: “Yahu ana, burda bürokrasi bizim Türkiye'den beter! Valla Almanya'yı boğacak” dedi kendini sedire attı. (...) Kâğıt kürek işleri be ana! Yabancılar polisine uğradım az önce. Onu doldur, şunu bildir! Öğrencilik belgesi istiyorlar gene. Yoksa sınır dışı edecekler...” (Baykurt 2011, 13).

Endişeli Babasının kemiklerini Almanya'ya taşıyacak olan Halil, herhangi bir sorunla karşılaşmaktan endişe eder: “Bizim şöyle kolay bir işimiz yoktur! Anam önümüze sürekli yokuş döşer. Ev alır, 'Historisches Gebäude' çıkar. Yurttan buraya gömüt taşımak ister, yirmi yıllık kemiklerdir...” Toparlandı Halil. “Burdan oraya taşırısın, kolay! Çünkü orası senin yurdun; yerin var. Ordan buraya taşımaya yerin var mı? Hangi gömütlükte üç kişilik, beş kişilik yer verir sana Alman?” (Baykurt 2011, 33).

Nüktedan Zaman zaman yaptığı espriler ve şakalarla ortama neşeli bir hava getirir: “Çok şükür, bugün ilk kez anam beni beğendi! Kahvaltıya oturduk, bağladı iğneli sözlerini sokuşturmaya; ilk kez bir aferin çekti. Bak valla ciddi söylüyorum Sultan Teyze!” (Baykurt 2011, 46).

Mantıklı Annesinin aksine Halil, gömütün Almanya'ya taşınması konusunda daha mantıklı fikirler üretir: “İstersen bu konuşmayı şimdilik bırakalım. Neden bırakalım, biliyor musun? Şimdi konuşmanın yararı yok. Belediye, gömütlüğü göstermedi henüz. Gösterdi diyelim; Türkiye'ye hemen gidemeyiz. Neden gidemeyiz? Çünkü izin zamanı değil. Bekleyelim, izin zamanı gelsin. O zaman bir çözüm düşünürüz. Yanlış anlama; şimdiden kafa yormanın yararı yok...” (Baykurt 2011, 108).

Sakin Yapılması planlanan şeyleri sakin bir şekilde yeniden düşünür: “Bunda haklısın; ama insanı sıkma! Her gün bunu düşünmenin gereği yok! Bekleyelim, Belediye yeri gösterecek. Yolunun, duvarının yapılması, içinin ağaçlanması, çiçeklenmesi derken, izin zamanı gelsin, birlikte gidelim” (Baykurt 2011, 109).

Yardımsaver Başkalarına yardım etmeyi sever: “Kimi uygun görüyorsan, varıp söyleyelim yada çağır burda konuşalım ana?” “Yada ben gideyim yanlarına. Hele düşünelim” (Baykurt 2011, 176).

Dostane “Yahu fena uyumuşum ben! Fakat yarının Cuma olması iyi! En başta, Essen'li Hasan Ağabey için! Gider, Zagreb Konsolosluğu'ndan belgeleri alır. Ama ben çok uyumuşum! Kafamın içinde hala tekerlek dönüyor. O kadar uzun yol geldik, hem de çok hızlı; demek günleri şaşırdım! Neyse...” (Baykurt 2011, 253).

Güdümlü Belirli bir dünya görüşünün taraftarlığını yapan Halil, güdümlü bir bilince sahiptir: “Kendisine sıra geldiğinde Halil, postadan çıkan Türkiye dergisine dalmıştı. Bir türlü iyileşmeyen politik durumları yansıtan tek satır yok. Yurt bir gülistan. Gittikçe artan yaşam pahalılığı, işsizlik, paranın değer yitirmesi, kapatılan sendikalara, yasaklanan sol partiler, üstü üste verilen ölüm cezaları, cezaevlerindeki kötü durumlar hiç görünmüyor. Halil gibiler sanki buralarda kalarak gereksiz bir ayrılığı yaşıyor. Ankara'nın, İstanbul'un büyük otellerinde varislerin, ünlülerin düğünleri olup duruyor (...)” (Baykurt 2011, 324).

Mahir Çelik Hoca (Açık/Sorumlu) Yirmi sekiz yaşlarında Almanya'ya göç etmiş olan İmam Mahir Çelik aykırı dünya görüşüyle ön plana çıkar. Yaşadığı dönemde güç kazanan Komünist, Sosyalist ve Anarşist ideolojileri benimseyen ve din sömürsüne karşı çıkan Mahir Çelik yazarın norm tiplerinden biridir. Tamamen olumlu nitelikleriyle ön plana çıkar ve Greimas'ın Eyleysel Örnekçesi'ne göre yardımcı işlevine sahiptir. Moers'deki bir kömür ocağında işçi olarak çalışan anlatı kişisi sendikal faaliyetlerin merkezindedir ve Almanya'daki Türk işçilerin hakları için mücadele verir. "Yarım Ekmek" isimli romandaki Mahir Hoca karakteri, yazarın diğer bilinen din adamlarına nazaran daha olumlu bir bakış açısıyla okuyucuya yansıttığı biridir; çünkü yazar toplumun açar gücü olması gerektiğine inanan din adamlarının olumlanan tüm özelliklerini Mahir Hoca'da simgeleştirir. Mahir Hoca diğer din adamları gibi her türlü yaratıcı yönelimi düşmanca bir çıkış olarak gören ve bireyi derhal susturmak istenen bir inanış sisteminden uzaktır. Tereddütler ortasında bir soru işareti gibi kalan, toplumsal ve sosyal anlamda düşüşler yaşayan insanları mantıksal bir algı çizgisinde birleştirmeye çalışan Mahir Hoca, olması gerekenle olan arasındaki farkı ortaya koyması açısından önemlidir. Bu nedenle Mahir Hoca karakteri ile diğer klasik hoca karakterleri hep bir çatışma içindedir. Diğer hocaların Mahir Hoca ile toplumsal sosyal bir açmaz yaşadığını belirten yazar, aslında Mahir Hoca karakterini din adamlarının zaferi olarak imler. Fakir Baykurt, bir tek bu romanda görebileceğimiz Mahir Hoca tipi ile istediği ideal din adamı portresini çizer; çünkü o yeniliğe açık, eleştirel, gerçekçi, bilinçli bir yaşam algısına sahip biridir. Diğer bütün romanlarında da ortaya konulan din adamı görüntüsü bu algıdan son derece uzaktır" (Akar 2010, 51).

Güvenilir Olumlu karakteri, davranışları ve tutumu sayesinde herkesin güvenini kazanır: "Kolay mı onun karşısında 'akisini' kanıtlamak? Kolay mı Mahir Hoca'nın yanlışını bulup çıkarmak? Çevre köylerin Bilhan hocaları bile yalnızca üç sözcük konuşabiliyor. Ondan sonra dut yemiş bülbül gibi susuyorlar. Ancak o kalkıp gidince, 'Olanları kendi gözleriyle görüp, kendi kulaklarıyla duyup durursun değil mi Cenaballah? Yoldan çıkanları kendin yola sok! Senin bilgin hem de gücün, herkeslerin bilgisinden, herkeslerin gücünden üstündür!' diye dua ediyorlardı" (Baykurt 2011, 85).

Dürüst Halkı sömürmek isteyen din istismarcılarına karşı düşüncelerini çekinmeden söyler: "...Kur'ancılar dünün doğrusu bugün de sürsün diyor. Kuran ne diyorsa toplum öyle yönetilsin diyor. Petra gelin, bugün nasıl gerekiyorsa öyle olsun dedi mi, eleştiridir. Petra gelin demesin, kim derse desin eleştiridir. Ben dinden geliyorum; dindar arkadaşlarla hiçbir zaman uzlaşamayacağımız nokta budur. Din yoluna karşılık bilim yolu. Biri kuşku'yu yasaklıyor, öbürü kuşku olmadan bilim olmaz diyor..." (Baykurt 2011, 291).

Cesur Doğru bildiklerini söylemekten ve yapmaktan çekinmez: "Aramızda ajan var diye korkuyorsan, korkma Emro!" diye bağırdı Mahir Çelik. "Olsa da konuş! Bırak, inceldiği yerden kopsun. Telefon gelince ben Kezik Ablamızın bir sorunu olduğunu anlamıştım. Ama bakıyorum, sorun yalnız onun değil, hepimizin!" (Baykurt 2011, 55).

Tutarlı Düşünceleri, kişiliği ve tavırları birbiriyle oldukça tutarlıdır: "Benim hocaliğim böyle sorunlara göre değil. Kitap'ımızda buna ilişkin bir ayet yok. Kitap'ımız, Almanya'nın kapıları bize açılmadan önce yazıldı. O dönemde, kızlarımız, oğullarımız kendi arasında evleniyordu. Gelinimiz Petra, damadımız Detlef değildi..." (Baykurt 2011, 58).

Sorumlu Yer aldığı ya da kendisine verilmiş olan görevlerde sorumluluk alır: "Kısaca bir tanıştırmaya yapabilir miyim Başkan'ım?" diye sordu. "Sevinirim..." dedi Başkan. "Ben Mahir Çelik. Eskiden Hoca idim. Burda işçiyim. O yüzden hemşerilerim arasında Mahir Hoca diye bilinirim. Bu hanım Kezik Acar'dır. Bu Arkadaşım Celil Özgür... Kezik Hanım'ın oğlu Halil, gelini Petra Hanım. İki de öğrenci henüz..." (Baykurt 2011, 70).

Dikkatli Kendini başkalarına karşı sorumlu hisseden anlatı kişisi dikkatlidir: "Rur Havzası'nda Dazlak yok pek..." dedi Mahir Hoca. Ama başka yerlerde var... Olan yerlerden motosikletlere, trenlere binip geliyor kavatlar. Örneğin Herne'ye, Oberhausen'e. Esip gürleyip gidiyorlar. Bu arada, birkaç Türk bakkalın vitrinini- kırdılar. Aynı eski yöntem. Vurup kaçıcı güçler. Haklısın; bundan ötürü Rur Havzası'nda Dazlak yok diye oturamayız!" (Baykurt 2011, 304).

Bilge Tutarlı ve bütüncül bir dünya görüşüne sahip olan anlatı kişisi yazar tarafından ortaya koyulan örnek bir tiptedir: "Dedikodular olmasa, şu Duisburg'da en konuşmak istediğim insan Mahir Hoca'dır. Aydınlık, pırıl pırıl. İnsanlık dedin mi, eline su dökecek yoktur. Hatır sayar" (341).

Yardımsever “Çok zor olacak benim için; ama peki! Bütün Rur Havzası’nda ne insan olduğum biliniyor. Sendika’ya yazılmışım, yürüyüşlere katılmışım, ortalıkta dolaşan yalan hocalara ateş püskürmüşüm; adım çıkmış; şimdi kalkıp yeniden hocalık yapacağım! Çok zor olacak; ama yüksek hatırın için yapacağım! (Baykurt 2011, 342-343).

Kaynakça

Akar, Yeliz. *Fakir Baykurt'un Romanlarında Toplumsal Gerçekçilik*. Yüksek Lisans Tezi, Yeni Türk Dili ve Edebiyatı, Fırat Üniversitesi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

Baykurt, Fakir. *Yarım Ekmek*. İstanbul: Literatür Yayınları, 2011.

Çetin, Rabia. *Fakir Baykurt'un Romanlarında Toplumun Müşterek Bilinçatını Yansıtan Tiplerin Karşılaştırmalı İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2021.

Erol, Mustafa. *Fakir Baykurt'un Romanlarında Yer Alan Kişiler*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, 2019.

Karabela (Şermet), Sevim. *Fakir Baykurt (Hayatı ve Romanları Üzerine Bir İnceleme)*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: T.C. Gazi Üniversitesi, 2007.

Yanardağ, Mehmet Fetih. *Fakir Baykurt'un Hikaye ve Romanlarının Tema ve Yapısı Üzerine Bir İnceleme*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya: İnönü Üniversitesi, 2005.

Yıldız, Kanat. «*Fakir Baykurt'un Romanlarında Sosyal Hayat.*» Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2008.